

İSTANBUL BAROSU
İNSAN HAKLARI MERKEZİ

2021&2022

MARMARA CEZA İNFAZ KURUMU
ZİYARETLERİ RAPORU

İSTANBUL BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİNİN 2021&2022 FAALİYET DÖNEMİNDE GERÇEKLEŞTİRDİĞİ CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETLERİ

İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi bünyesinde var olan Cezaevleri Alt Çalışma Grubu, 2021&2022 faaliyet döneminde dört cezaevi ziyareti gerçekleştirmiştir.

İnsan Hakları Merkezi'ne bu dönemde hem İstanbul'da hem de İstanbul dışında bulunan pek çok cezaevinden toplam 63 mektup gelmiştir. İstanbul dışından gelen mektuplarının çoğunluğunu Kocaeli 1 numaralı F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan gelen mektuplar oluşturmaktadır.

Mektupların 20 tanesinin Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan gönderilmesi nedeniyle bu çalışma döneminde Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na üç ayrı cezaevi ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bir başka cezaevi ziyareti de Bakırköy Kapalı Kadın Ceza İnfaz Kurumu'na yapılmıştır.

Her ziyaret sırasında, daha önce, 'Cezaevleri Alt Çalışma Grubu' tarafından, hazırlanan mahpus görüşme tutanakları kullanılmıştır. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm mahpusların ihtiyaçlarının, taleplerinin, uğradıkları hak ihlalleri ile tehlikede olan haklarının belirlenebilmesine yönelik hazırlanan bu mahpus tutanağında yer alan sorular, mahpuslardan izin alınarak, görüşmeyi yapan avukatlar tarafından mahpuslara sorulmuştur. Verilen cevaplar sonrasında ziyarete ilişkin raporlar hazırlanabilmiştir.

Mahpus görüşme tutanaklarının kullanıldığı ziyaretler bireysel avukat görüşmeleri şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ziyaretler sırasında dile getirilen şikayetlerin önemli bir kısmının, sağlık hakkı, kurum içi şikayet mekanizmasının işletilmemesi, sohbet hakkı, telefon hakkı ve görüş hakkına ilişkin olduğu gözlemlenmiştir. Bireysel avukat görüşmeleri şeklinde yapılan bu ziyaretlerde, resmi bir heyet ziyareti olmadığından dolayı ayrıca ziyaret edilen ceza infaz kurumlarında görev yapan idareciler/yöneticiler/doktorlar/psikologlar ile görüşme sağlanamamış, yalnızca görüşme yapılan mahpusların anlatımlarına yer verilerek raporlar hazırlanmıştır. Sadece Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na 13 Nisan 2022 tarihinde yapılan ziyaret sonrasında, Marmara 5 numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yaşanan olaylarla ilgili araştırma için görevlendirilen müfettiş ile görüşme sağlanmıştır.

I. CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETLERİ

1.17 Ocak 2022 tarihinde yapılan Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti

Merkezimize gönderilen mektupların önemli bir kısmının Marmara Ceza İnfaz Kurumu'ndan gelmesi üzerine ilk ziyaret, 17 Ocak 2022 tarihinde bu ceza infaz kurumuna gerçekleştirilmiştir. Marmara 2 ve 8 numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda mektup gönderen mahpuslar ile Marmara 9 numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutuklu bulunan avukatlar ile görüşülmüştür. Ayrıca, infaz koruma memurları tarafından mahpusların darp edildiği iddiasının kamuoyuna yansımaları üzerine açık kaynaklarda adı geçen mahpuslardan bilgi edinilmesi amacıyla Marmara 5 numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na da ziyaret gerçekleştirilmiştir.

2.13 Nisan 2022 tarihinde yapılan Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti:

İkinci ziyaret, yine Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na gerçekleştirilmiştir.

Marmara 1,2,6,7,8 numaralı Ceza İnfaz Kurumları'ndan mektup gönderen mahpuslar ile birlikte Marmara 9 numaralı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan tutuklu avukatlar ile görüşme yapılmıştır.

Ayrıca, Merkez bu ziyaret esnasında, ceza infaz kurumunda bulunan bir mahpusun ölümü ile sonuçlanan olaya dair basına ve kamuoyuna yansıyan iddiaların araştırılması amacıyla Marmara 5 Nolu Ceza İnfaz Kurumu'nu da ziyaret etmiş olup, ziyaret sonrasında ayrıca basın açıklaması da yayınlamıştır. (bkz: <https://twitter.com/istbaroihm/status/1514313528596967427>)

3.16 Mayıs 2022 tarihinde yapılan Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti:

Merkez, 16 Mayıs 2022 tarihinde Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na Kadın Hakları Merkezi ile ortak ziyaret gerçekleştirmiştir.

Ziyarete, kamuoyunda Gezi Parkı davası olarak bilinen ceza yargılamasının karar duruşmasında tutuklanan Mücella Yapıcı, Mine Özerden, Çiğdem Mater ile birlikte bir Roman ve dört trans mahpus ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

4.15 Ağustos 2022 tarihinde yapılan Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti:

Merkez tarafından son ziyaret, Marmara 9 numaralı Ceza İnfaz Kurumu'na gerçekleştirilmiş olup, ziyaret sırasında kamuoyunda Gezi Parkı davası olarak bilinen ceza yargılamasının karar duruşmasında tutuklanan mahpuslar ile görüşme yapılmıştır.

II. GÖZLEMLER, DEĞERLENDİRMELER VE ÖNERİLER

A. DİSİPLİN CEZALARI VE DENETİM MEKANİZMALARINA BAŞVURU SORUNLARI

Yapılan dört ayrı ceza infaz kurumu ziyareti sonrasında mahpusların dayanaksız disiplin cezalarına maruz kaldığı yönünde şikayetler görüşme yapan avukatlara iletilmiştir.

Mahpuslar, keyfi olarak uygulandığını iddia ettikleri disiplin cezalarının her zaman yazılı olarak tebliğ edilmediğini, şifahi bildirim ile de yetinildiğini, bildirim olmaksızın uygulanmasının da söz konusu olduğunu belirtmişlerdir.

Yasal mevzuata aykırı olarak fiili disiplin cezalarıyla karşı karşıya kaldıklarını beyan eden mahpuslar, telefon hakkını kullandırmama, açık görüşe geç çıkarılma gibi uygulamaların da yapıldığını beyan etmişlerdir. Bu hususa ilişkin en fazla şikayetin Marmara 5 No'lu Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan mahpuslardan geldiği gözlemlenmiştir.

Mahpuslar, kurum içi şikayet mekanizmalarını etkin olarak kullanamadıkları gibi disiplin cezalarına karşı da şikayet haklarını her zaman etkin bir şekilde kullanamadıkları konusunda yakınmışlardır. Mahpuslar, itiraz dilekçelerinin çoğu zaman işleme alınıp alınmadığı konusunda emin olamadıklarını, itiraz dilekçelerinin çoğu zaman akıbetinin ne olduğunu bilmediklerini, kendilerine tebliğ edilen bir ret veya kabul cevabı olmadığını beyan etmişlerdir.

B. GIDA VE KANTİN SORUNLARI

Görüşme yapılan tüm mahpuslar ceza infaz kurumu fark etmeksizin kantin fiyatlarının son dönemlerde artması nedeniyle ciddi anlamda zorluk yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Kuruma gelen yemeklerin doyurucu olmadığını beyan eden mahpuslar, kantinde satılan ürünleri almak istediklerinde fahiş fiyatlarla karşı karşıya kaldıklarını iletmişlerdir. Verilen yemeklerin yanında öncesinde salata bulunmasına rağmen, son zamanlardaki yemek menüsünden salatanın çıkarıldığı bildirilmiştir.

Yemeklerin doyurucu olmamasından ve aşırı yağlı olmasından yakınan mahpuslar, musluktan akan suyun içilebilir nitelikte olmadığını, temel bir ihtiyaç olan temiz içme suyunu kantinden paralı bir şekilde satın aldıkları yönündeki şikayetlerini de eklemişlerdir.

Marmara 6 Numaralı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bir mahpus, gıda ürünü olarak yumurtaya erişemediklerini beyan etmiştir.

Diyabet/çölyak gibi nedenlerden dolayı özel beslenme ihtiyacı bulunan mahpuslara doktor raporu sonrasında diyetlerine uygun yemek verildiğini belirtilmiştir.

C. SAĞLIK SORUNLARI

Tüm ceza infaz kurumlarında revire çıkma ve hastaneye sevk olma konularında sorun yaşandığı gözlemlenmiştir.

Marmara 5 ve 6 Numaralı Ceza İnfaz Kurumlarında görüşme yapılan mahpuslar koğuşlarında revire çıkma konusunda kota uygulandığını, revir için aylık olarak belirli günlerin olduğunu beyan etmişlerdir. Bununla birlikte görüşme yapılan diğer tüm mahpuslar revire çıkmak için makul olmayan sürelerle beklemek durumunda olduklarını ifade etmişlerdir. Yine mahpuslar hastaneye sevk edilmeleri halinde de sevk sırasının uzunca bir süre sonra geldiğini belirterek, bu sürelerin uzunluğundan yakınmışlardır.

Pandemi sürecinde başlatılan karantina uygulamasının, ceza infaz kurumuna ilk giriş yapan mahpuslar dışında, duruşmaya fiziken giden veya hastaneye sevk gibi gerekçelerle kurum dışında çıkan mahpusun da koğuşuna alınmadan önce uygulandığını ifade eden mahpuslar, karantina koğuşlarına bir başka mahpusun dahil olmasıyla birlikte, karantina süresinin de baştan başlatıldığını beyan etmiştir. Mahpusların bir kısmı, hastaneye sevk sonrasında süresi belirsiz karantina uygulamasına maruz kalmamak için sevk istemediklerini ifade etmiştir. Sağlık hakkında erişimin ise ayrıca dış tedavilerinde de sorun olduğunu, dış tedavisi için uzunca bir süre beklediklerini de eklemişlerdir.

Marmara 9 Numaralı Ceza İnfaz Kurumunda yapılan görüşmeler sonucunda, gerçekleştirilen muayene sırasında kelepçenin çıkarılmadığı, hasta mahremiyetine uygun davranılmadığı yönünde şikayetler iletilmiştir.

Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tahlil sonuçlarının talep edilmesine rağmen mahpuslara verilmediği beyan edilmiştir.

Mahpuslar düzenli olarak ilaç kullanmaları gerektiği hallerde ilaçların düzenli bir şekilde verilmediğini, düzenli alım için birkaç kez yazılı olarak talepte bulunmak zorunda kaldıklarını görüşme sırasında iletilmişlerdir.

D. İLETİŞİM SORUNLARI

Ziyaret edilen tüm ceza infaz kurumlarında mahpusların ortak yakınmaları, kurumda yabancı dil bilen personel bulunmadığı gerekçe gösterilerek basit seviye İngilizce hariç yabancı dilde metin içeren hiçbir yayının veya yabancı dilde eğitim materyalinin teslim edilmemesi olmuştur. Ayrıca ziyaretçi görüşlerine geç çıkarılmaları ve iletişim engeline neden haksız olan disiplin cezaları yönündeki iddialar da iletişim sorunları olarak değerlendirilmektedir.

E. DİĞER SORUNLAR

Marmara 8 Numaralı Ceza İnfaz Kurumu'nda görüşme yapılan mahpuslar, koşullarda kapasitenin üzerinde mahpus sayısının bulunması, memurların aramalar sırasında sözlü kötü muameleleri ve eşyalarının zarar görmesinden dolayı yaşadıkları sorunları iletilmiştir

Marmara 5 Numaralı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan mahpusların sayım sırasında infaz koruma memurları ile yaşadıkları sorunlar kamuoyuna yansımış, görüş sırasında bu olaya ilişkin bilgi edinmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan mahpuslar, sayım sırasında infaz koruma memurları tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiş, arama sırasında kendilerine bağırarak infaz koruma memurunu bağırmasına gerek olmadığı yönünde uyardıkları sırada, ters kelepçeye maruz bırakıldıklarını ve darp edildiklerini beyan etmiştir. Olay akabinde kendileri aleyhine aramaya direnme iddiasıyla disiplin soruşturması başlatıldığını belirtmişlerdir. Yaklaşık olarak üç mahpusun fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığı görüşmeler sırasında aktarılmış olup, mahpuslar hakkında disiplin cezası verildiği, gördükleri şiddete karşı ceza infaz kurumu idaresine yaptıkları şikayet dilekçelerinin işleme konulmadığı bildirilmiştir.

F. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mahpusların ilettiği sorunlar ve şikayetler yukarıda özetlenmiş olup, yer verilen beyanların tümü mahpusların anlatımlarına dayanmaktadır.

İnsan Hakları Merkezi'nin önceki çalışma döneminde yapmış olduğu ceza infaz kurumu ziyaretleri göz önüne alındığında, özellikle tutuklu avukatlar ile yapılan görüşmelerde, önceki dönem Merkez ziyaretleri sonrasında edinilen verilerde bir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir.

Merkez çalışmaları kapsamında daha önce yer verilen çözüm önerilerine eklemeler yapılmak suretiyle;

- Disiplin cezaları, yazılı olarak tebliğ edilmelidir. Bu cezalara karşı yapılan itirazla, etkin ve şeffaf bir değerlendirme sürecine tabi tutulmalıdır. Bunun sağlanmasının bir yolu,

mahpusların adli yardıma, dolayısıyla bir avukata erişebilmeleridir. Ceza infaz kurumlarında mahpusların itiraz süreçlerine destek olunması ve işkence ve kötü muamelelerin etkin soruşturulmasına katkı sağlanabilmesi açısından bu kurumlarda adli yardım mekanizmasının erişilebilir olması için çalışmalar yapılmalıdır.

- Kantinde satılan ürünler, fiyat ve kalite bakımından ortalamaya çekilmeli, durumu olmayan mahpusların temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Bakanlık harekete geçirilmelidir.
- Cezaevi bünyesinde bulunan sağlık ünitesi ve aile hekimi, adalet bakanlığından bağımsız sağlık bakanlığına bağlı olmalıdır. Revirde ve/veya hastanelerde yaşanan hak ihlallerine ilişkin Türk Tabipleri Birliği ile işbirliği içinde olunmalıdır (merkezimizin ilgili dönemde Türk Tabipleri Birliği İstanbul şubesi ile benzer zeminde bir görüşmesi de olmuştur).
- Cezaevinden nakil işlemleri, insan onuruna yaraşır bir biçimde sağlanmalıdır.
- Mahpusların idareye verdiği dilekçeler için bir alındı numarası verilmelidir. Bu dilekçelerin akıbeti mahpuslarla paylaşılmalıdır.
- Dilekçe hakkının, sağlığa erişim hakkının, disiplin cezaları boyutunda adil yargılanma hakkının engellendiği iddia edilen durumlara ilişkin adli ve idari süreçler konusunda Bakanlık harekete geçirilmeli ve mahpuslara gerekli bilgilendirmeler/destekler sunulmak üzere çalışmalar geliştirilmelidir.

Bununla birlikte İnsan Hakları Merkezi tarafından 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü'ne özel olarak hazırlanan "Tutuklu ve Hükümlülerin Hak ve Yükümlülükleri" konusunda kitapçık yayınlanmış olup, ceza infaz kurumlarında yaşanan sorunların çözülmesi adına kitapçıkta özet olarak yer verilen hakların ulusal mevzuat ile ulusal ve uluslararası içtihatlarına uygun olarak kullanılması sağlanmalıdır. Bu durumda, hak ihlali olarak ileri sürülen ve şikayet olarak beyan edilen ihtilafların etkili çözümü mümkün olacaktır.

Görüşme ve gözlemlere dayalı ziyaret raporunu kamuoyuna saygılarımızla sunarız.

İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi